

Izaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori: 2637 S. Lawndale av.
Office of publication: 2637 So. Lawndale av.
Telephone: Lawndale 4636.

LETO—YEAR XV. Cena lista je \$5.00. Entered as second-class matter January 22, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 2. septembra (Sept 2), 1922. Subscription \$5.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 206.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

STAVKA NA ANTRACITNEM POLJU KONČANA DANES.

Kakor je videti, so rudarji obdržali staro mazo na dve leti in razmislili o odpadu.

NIJA ZBORNICA SPREJELA PREDLOGO VLADNE KONTROLE.

Washington, D. C. — Herbert Hoover, tajnik za trgovino, je poročal v četrtek zvečer, da je prejel iz Philadelphije vest, da bo stavka rudarjev na polju trdega premoga končana v soboto 2. septembra. Hoover je bil informiran, da bodo operatorji v soboto dali zadnji odgovor na ponudbo rudarjev in vladnih posredovalcev; zadnji se trudijo na vse kriplje, da dosežejo poravnanje in preprečijo zasežbo rudnikov po vladi.

Operatorji so v četrtek izjavili: "Če interesi javnosti in nujna potreba premoga zahtevata, se moramo podati, toda nič drugega nas ne prisili, da bi nadaljevali staro plačilno lestvico po 1. aprilu 1923."

Ta izjava se lahko tolmači, da bodo operatorji sprejeli zahtevo rudarjev za dveletno pogodbo. Vest iz Philadelphije, datirana v sredo, se glasi, da so se operatorji odrekli zahtevi za razsodišče.

Rudniki magnetno so predlagali, da se jim dovoli čas za medsebojno posvetovanje do sobote nakar bodo dali svoj zaključni odgovor. Rudarji so se s tem zadovoljili.

Washington, D. C. — Poslanska zbornica je v četrtek sprejela predlogo, ki daje meddržavni trgovski komisiji oblast kontrolirati cene premoga s prednostnimi in embargovnimi odloki; predloga tudi daje postavljeni status zvezni kurivnemu upravitelju. Sprejeta je bila z 214 glasovi proti 61. Zakon kontrole velja do 1. januarja 1924, toda predsednik ga lahko prej suspendira, ako uvidi potrebo in zopet oživi, če nanesejo razmere.

Springfield, Ill. — Operatorji v južnem Illinoisu javljajo, da jim manjka železniških vozov za odvažanje premoga.

POLITIČARJI IN VELIKI BIZNISNI INTERESI ŽE VLEČEJO KULISE.

Washington, D. C. — Republikanci, ki so podporniki sedanje administracije, pravijo, da bo država Maryland v bodočnosti zastopal kot senator demokrat Caleb Bruce, ki kandidira v demokratski stranki za nominacijo proti David J. Lewisu, avtorju zakona za tovarno pošto. Vojni tajnik Weeks in njegov bančni drug senator Weller v Marylandu sta se razumela, da senator France zmaga pri primarnih volitvah kot republikanski kandidat. In zaradi tega nameravata vse svoje moči združiti in jih vpostaviti za demokratske Brucea, akoravno je Weeks hudi republikanec, ker pričakuje, da izide pri primarnih volitvah kot zmagovalce.

Bruce je odvetnik državne komisije za javne naprave in je poznan kot prijatelj korporacij. S senatorjem Francsom niso zadovoljni, ker je prevečkrat nastopil za Rusijo. France je protidelaški, a Bruce je še bolj. In to odloči pri starogardnih političarjih. Treba je še, da ljudstvo spregleda in spozna, da je vseeno, ako voli demokrata ali republikanca, da bodo korporacije dobro zastopane, ljudstvo pa slabo. Kajti ako se to zgodi, tedaj je mogoče, da jim ljudstvo napravi križ prek njihovega računa in ne voli demokrata in ne republikanca senatorjem, ampak izvoli socialista, ki bo res zastopal ljudske koristi.

Turška ofenziva pričela pešati.

London, 1. sept. — Po današnjih vestih iz Carigrada so čete turških nacionalistov dosegle gorski greben zapadno od Eskišerja, kjer so se morale ustaviti valed ljutega topniškega ognja. Grkov v hribih. Turki so nato pričeli obkrožujoče gibanje nasokrog grebena. Iz Aten ni nobenega poročila, kar je zelo značilno.

ODERUŠKIM OPERATORJEM GROZI STAVKA ODJE MALCEV.

Belleville, Ill. — (Fed. Press.) Lastniki premogovnikov v Illinoisu, ki so komaj izšli iz boja z rudarji, imajo zdaj pred seboj stavko odjemalcev. Operatorji so se zmotili, ko so mislili, da bodo odjemalci planili po premogu ne glede na visoke cene. Navili so cene za poldrugi dolar do dveh dolarjev pri toni, toda odjemalci se branijo plačati in pravijo, da bodo počakali. Odborniki rudarske organizacije se zgražajo nad visokimi cenami in izjavljajo, da ni nobenega vzroka za podražanje premoga.

PRVI RUDAR ARETIRAN V HERRINSKI AFERI.

Otis Clark, predsednik krajevnega unije v Weaverju, obtožen umora superintendenta McDowellja.

ORGANIZACIJA PRIPRAVLJENA NA OBRAMBO.

Marion, Ill. — Otis Clark, predsednik krajevnega rudarske unije v Weaverju, je bil v četrtek aretirani. Veleporota ga je obtožila, da je on ubil C. K. McDowellja, superintendenta Lesterjeve odprte jame v Herrinu v bitki med stavkujočimi rudarji in stavkokazi dne 22. junija t. l.

Clark je prvo noč prebil v zaporu. Sodnik ni dovolil poročstva, dasiravno so bili odvetniki organizacije navzoči in pripravljeni pripeljati poroke. Boj za poročstvo se bo nadaljeval in če ne bo drugače, bodo odvetniki rudarjev zahtevali izpustitev Clarka na temelju "habeas corpusa".

Frank Farrington, okrožni predsednik rudarske organizacije, ki je bil prisoten je dejal, da je organizacija pripravljena položiti poročstvo. V Marionu sta poleg Farringtona tudi podpredsednik Fishwick in tajnik organizacije Walter Nesbit; vsi trije so se posvetovali z odvetniki, ki bodo vodili zagovorništvo. Farrington je rekel, da bo okrožna konvencija rudarjev, ki se odpravi prihodnji teden v Peoriji, nedvomno ukrepala o herrinskem procesu in dovolila večjo vsoto denarja za obrambo obtožencev.

Clark opravlja službe tehničarja pri rudniku in biva v Gorevillu, 12 milj južno od Mariona. Star je 45 let in ima družino.

Generalni državni pravdnik Brundage, ki zastopa državo pri veleporotni preiskavi, je dejal, da mora Clark dokazati gotovo stopnjo nedolžnosti predno more biti izpuščen proti poročstvu. Veleporota hiti s preiskavo. Farmarjem se mudi domov, ker je veliko dela na polju, zato bi radi čimprej končali neprijetno službo. V četrtek je bilo zaslišanih več prič. Okrog 30 prič čaka na izpraševanje. Med pričami so večinoma trgovci iz Herrina in žene.

Mnoge priče nočejo govoriti. Državni pravdnik Duty za okraj Williamson je pripovedoval, da je zastoj izpraševal nekega starca. Moč ni hotel odpreti ust.

NI ŠLO ...

Detroit, Mich. — Walter L. Dunham, podpredsednik Dime Savings banke, je bil aretirani zaradi prehitre vožnje. Sodnik ga je obsodil na pet in dvajset dolarjev denarne globe in en dan zapore. Bankir je plačal denarno globo, a v zapor se mu ni ljubilo iti. Rekel je, da ima važno sejo bančnih ravnateljev. Ko je bila seja končana, se je vrnil v zapor. Oh petih mu je pa rekel ključar, da je njegov čas v zaporu potekel. Prihodnji dan ga je obvestila policija, da ima predsedni en dan v zaporu. Dunham se je nekoliko obotavljal, končno je pa šel s policajem. Dva dni kasneje je zopet prejel tiralnico, da mora predsedeti en dan v zaporu. Zdaj je bankir rekel, da bi rad govoril s sodnikom, da mu ima nekaj pojasniti. Najbrž ne bo bankir nikdar več govoril, da ima iti na važno sejo bančnih ravnateljev, ko ima nastopiti kazen.

PRITISK ŽELEZNIŠKIH KORPORACIJ JE VELIK.

Z VSEMI ŠTIRIMI SE BRANIJO VLADNE KONTROLE.

Senator Watson je na delu proti vladni kontroli nad železnicami.

Washington, D. C. (Federated Press. Štabni poročevalec). — Senator Cummins pritiska, da se pooblasti predsednik, da prevzame železnice, da se tako konča stavka železniških delavcev, senatorja Jim Watson in Kellog pa zopet izjavljata svoj vpliv, da se to ne zgodi. In tako se je izvršilo, da je predsednik Harding izjavil v torek opoldne, da želi oblast, da lahko prevzame železnice, toda on ne zahteva tega, ako kongres ugovarja. Tisti, ki so intervjuvali predsednika, tolmačijo stvar tako, da je bil senator Cummins najbrž zadnji pri njem, senator Watson je pa rabil bolj odločni jezik.

Administracija se čuti varno, ako se nagiblje semintje glede tega vprašanja, ako se vpraša kongres, da prevzame železnice, ker ji železniški senatorji in odvetniki zatrjujejo, da so železniški delavci premagani v stavki in da bo zdaj dosti vlakov za prevažanje premoga. Kakor nekatere tujezemake vlade nočejo "pasti", ravno tako drže železniški stavkarji svoje vrste skupaj in se nočejo podati, med tem pa govorice administracije o pozivu in odredni vojaških čet še niso napravile učinka. Harding še vedno upa, da padeta mehiška in ruska vlada jutri in ravno tako upa, da se železniški stavkarji podajo prihodnji dan železniškim ravnateljem.

Senator Cummins je po konferenci s predsednikom v petek povedal železniškim poročevalcem, da se Harding obrne na kongres, da ga pooblasti, da sme zaseči železnice. Senator Jim Watson in Adams, predsednik narodnega republikanskega komiteja, sta pohitela v Belo hišo in sta spreobrnila predsednikovo misel. Predsednik zdaj izjavlja, da želi to oblast, katere se pa poslužiti le v skrajni sili, ki pa zdaj še ni na vidiku.

"Ako mislijo, da smo poraženi, tedaj imajo pred sabo žalostno prebujenje," je rekel W. H. Johnston, predsednik Mednarodnega društva strojnikov, ko je komentiral stališče administracije, ki ga je zavzela tega dne. "Mi nadaljujemo s svojo stavko brez prenehanja in brez sprememb v načrtu in ne da bi ikakoli stavko in simpatije pri prometnih uslužbenih. Mi vemo, v kakšnem stanju se nahaja prometna oprema. In zadovoljni smo z napredkom, ki smo ga napravili dozdaj."

Značilna je tudi opozicija v kongresu proti nacionalizaciji železnic ali rudnikov, ki se je pojavila v odseku in je zadavila predsednikov predlog, po katerem se naj ustanovi sklad za nakupovanje in prodajo premoga, da se tako ljudstvo varuje pred profitarstvom. Neki Hardingovih svetovalcev se je izrazil, da je boljše ako železniški ravnatelji in antracitni podjetniki priznajo vse stavkarjem na pritisk vlade in se pobotajo z njimi direktno, kakor da se podvzame en korak v smeri za narodno obratovanje. Železnice ali rudnikov ali za narodno nakupovanje in prodajanje premoga, da se tako konkurira privatnim vlagateljem.

Lasker, predsednik plovbenega odbora, katerega zdaj lokalno poznajo kot "pomoznega predsednika", od kar se je udeležil konference v Beli hiši, je tisti človek, ki pripravi zdaj deželo — ali saj toliko časa, da mine Delavski praznik, da se ni treba bati resnega pomanjkanja premoga. Kot strokovnjak v oglašanju si je Lasker pridobil zaupanje starogardnikov v republikanski stranki, da pomaga, dokler ne bo končanih še nekaj primarnih volitev in je nevarnost radikalnih govorov na Delavski praznik minila. Tako sta bila dovoljena dva tedna za odhiti, administracija pa lahko spozna, da se je pomanjkanje premoga tako približalo, da več ne odide.

PROTEST V SENATU PROTI ZAMORSKIM ČETAM OB RENI.

Washington, D. C. — Senator Hitchcock, demokrat in član senatnega odbora za vnanje zadeve, je dejal te dni v senatu, da so Združene države s svojim molkom odgovorne za barbarske zločine, ki jih počenjajo napol divji zamorski vojaki v okupiranih pokrajinah Nemčije. Senator je sugestiral, da bi morala ameriška vlada opozoriti Francijo in zahtevati, da umakne zamorske čete iz Nemčije.

SENAT JE GLASOVAL ZA VOJAŠKO NAGRADO.

GOVORICE O PREDSEDNIŠKOVEM VETU SE NISO UTHNILE.

Nekateri senatorji niso glasovali s navdušenjem za predlogo.

Washington, D. C. — Senat je sprejel predlogo za izplačilo vojaške nagrade. Sedem in štirideset glasov je bilo oddanih za predlogo in dva in dvajset proti.

Nekaterim velefinančnikom in posebno profitarjem ni ta senatski zaključek všeč. Najraje bi videli, da predsednik vetira predlogo in jo ne namigujejo velebičniki listi, da ne bo dve tretjina važi, ako predsednik vetira predlogo. Pritlak na predsednika je odividno tukaj, da vetira predlogo, akoravno je imela republikanska stranka v svojem programu pri zadnjih predsedniških volitvah, kar so volilec tolmačili, da je republikanska stranka za izplačilo vojaške nagrade. Profitarji so spravili svoj plen, ki so ga nagradili v vojnem času, medtem ko so se drugi modili na fronti in v vojašnicah. Dvarek na velike dohodke je tudi niti in zaradi tega mislijo profitarji, da je storjeno, kar je bilo treba izvršiti in zategadelj agitirajo proti izplačilu vojaške nagrade na zelo nečeden način.

Predloga, kot je bila sprejeta, daje doslužnim vojakom tale pravice:

Vsak vojak, ki je služil v vojnem času doma, je upravičen do enega dolarja na dan nagrade, vojak, ki so služili v tujini pa do \$1.25 na dan po odbitku \$60, katere je vsak vojak prejel pri svojem povratku. Vota ne more preseči \$625 za službo onkraj morja in pet sto dolarjev za službo doma.

Denar bodo doslužni vojak prejemali na tale način: Izplačilo se izravna do petdeset dolarjev za tiste vojake, ki nimajo prejeli več ko petdeset dolarjev. Vojaki, ki imajo prejeli več, si lahko izposodijo do petdeset odstotkov, ako vojaki potrebujejo denar za svojo strokovno izobrazbo, ako kupijo dom ali se naselijo na farmi.

Za predlogo so glasovali republikanci:

Brandegee,	Jones (Wash.)	Nicholson,
Bursum,	Kellogg,	Odell,
Cameron,	La Follette,	Ransom,
Capper,	Leahoot,	Shortridge,
Coff,	Lodge,	Stanfield,
Cummins,	McCormick,	Sutherland,
Curtis,	McCumber,	Townsend,
Gooding,	McLean,	Watson (Ind.)
Hale,	McNary,	Willis—27.

Za predlogo demokratije:

Ashurst,	Kendrick,	Sheppard,
Broussard,	McKellar,	Simmons,
Culberson,	Pittman,	Smith,
Fletcher,	Pomeroy,	Trammell,
Gerry,	Randell,	Walsh (Mass.)
Heflin,	Reed (Mo.),	Walsh (Mont.)
Hitchcock,	Robinson,	—20.

Proti predlogu republikanci:

Hall,	Keyes,	Reed (Pa.),
Borah,	Frelinghuysen,	Smoot,
Caldier,	sen.	Sterling,
Dillingham,	Nelson,	Wadsworth,
Edge,	New,	—15.
France,	Phipps (Col.),	

Proti predlogu demokratije:

Dial,	Shields,	Underwood,
Glass,	Swanson,	Williams—7.
Meyers,		

Veliko senatorjev je bilo na par, ker niso hoteli pokazati svoje barve. Ako bo predloga sprejeta, pojde na izplačilo vojaške nagrade \$3,845,659,481.

NAROČNIKOM.

Radi "Delavskega praznika" Prosveta ne izide v pondeljek dne 4. septembra.

SKRAJNA POLICIJSKA BRUTALNOST.

NEDOLÉNEGA DELAVCA SO PRETEPLI, DA JE BIL VES VIŠNJEV PO ŽIVOTU.

Odvetniki so razgalili železniškega vojuna.

Chicago, Ill. — Odvetniki delavcev, ki so bili obtoženi, da so povzročili nezgodo na Michigan Central železnici, izjavljajo, da predlože obtožnico, da bo strmelava javnost. Odvetniki bodo povedali v svoji obtožnici, da je Alessio detektiv New York Central železnice in da je delavcem prigovaljal, da izvrše nekaj izrednega. Odvetniki obtožujejo, da je Alessio izdelal načrt, da obliki stavarke in jih pripravi na slab glas.

Zvezni detektivi pravijo, da je Alessio igral veliko vlogo pri podžiganju, ko se je zgodila nezgoda, je pa obdolžil dejanja tlate, ki jih je podžigal, da si tako zasluži raspišno nagrado in pridobi slavo.

Kako barbarsko ravna nekatere policaji s obtoženimi delavci, da izsilijo izpovedi od nedolžnih ljudi, je dokazal odvetnik Glaser. Predstavil je sodniku Dunnu John Petrowskega, ki se je alekret na ledje. Ves hrbet je bil pokrit s krvnimi podplutbami in je kazal razne barve od višnjeve pa do rumene. Privezali so ga s rokami nad glavo, obrnili proti stenam in ga tepli po hrbtu s cevmi iz kavčuka in kovanimi napestnicami. Prenašal je, dokler je mogel. Ko ni mogel več prenesti, je izjavil, da podpiše, kar mu ponudijo za podpisati.

Petrowskega so pregledali štirje zdravniki. Dva je imenovalo sodišče in dva zagovorništvo. Zdravniki so v tem soglašali, da prihajajo podplutbe od udarcev, ki so bili izvršeni pred kratkem. Nikakor pa niso bili udarci izvršeni pred več kot tednom dni.

Metoda, ki jo je uvedla policija, da izsili izpoved od nedolžnega človeka, je povratek v čase inkvizicije, je mnenje stavkujočih železničarjev, in policaji, ki se poslužijo take metode, da spravi nedolžnega človeka v ječo, bi moral biti kaznovan s najmanj deset let ječe. Za delavce je pa nauk, da ne poslušajo ljudi, ki se pomašajo med nje in mečejo okoli sebe s radikalnimi frazami, ampak naj poslušajo svoje voditelje, ki jih uče, da naj bodo mirni in se ravnaajo po postavah. Ljudje, ki mečejo okoli sebe s radikalnimi frazami in ki podžigajo druge k nasilnim dejanjem, niso drugega kot vojuni in privatni detektivi, ki hočejo stavkarje v interesu druž speljati na led, da se javno mnenje obrne proti njim!

Gary, Ind. (Fed. Press). — "Izpovedi o krivdi pri nezgodi na Michigan Central železnici v Garyju so bile izsiljene z mučenjem na policijski postaji, na kateri so bili obtoženi zaprti in obtoženi so jih preklekali", je rekel Paul P. Glaser, odvetnik ljudi, ki so bili aretirani deset dni po nezgodi na informacijo železniškega detektiva, ki je nastopil pod krinko unijskega delavca. Železniški delavci imajo na pozorišču posebne zastopnike, da nastopijo proti omezenju.

Nezgodja je povzročila smrt strojevođa in kurjača. Poizkusi so bili napravljeni, da zapletejo W. Z. Festerja v afero, ki so pa onesrečili. Na to je Albino Alessio, tako pripoveduje policija, razkril zaroto železniških delavcev, da spravijo pasajirski vlak s tira. Aretirali so tri delavce, John Petrowskega, Charles Uellea in Joseph Popurvieha s Alessiom vred na obtožbo, da so skovali zaroto z namenom, da izvrše umor.

Alessio je kasneje izpovedal, da je najmanj deset let že detektiv in je bil ves čas član radikalnih organizacij. Dalje je trdil, da ni ničesar vedel o zaroti, ampak ališal je govorice o njem. Kljub temu je obtožen umora.

V navzočnosti častniških poročevalcev je Uellea povedal odvetniku Glaserju, da je napravil izpoved, ker so ga policaji prete-

ŠTEVILO PORODOV PADA, UMRLJIVOST PA NARASČA.

Washington, D. C. — Biro za ljudsko štetje poroča, da je število porodov v Združenih državah v prvih treh mesecih tega leta znašalo povprečno 23 na vsakih tisoč prebivalcev, dočim je v enakem času prejšnjega leta znašalo 25. Na drugi strani je pa odstotek umrljivosti znašal v istem času 13.7, lani pa 12.6. Največ porodov je bilo v državi Severni Carolini, največ smrtnih slučajev pa v Kolumbijskem distriktu.

NEMČIJA JE DOBILA ŠESTMESEČNI ODLOG.

Francija je sprejela kompromis in odškodninska kriša je zaslišano rešena.

BELGIJA DOBI \$70,000,000.

Paris, 1. sept. — Reparačijska komisija je sinoči soglasno zaključila, da se plačila Nemčije odlože za šest mesecev, to je za drugo polovico tega leta. Komisija je zavrgla predlog angleškega delegata Bradburyja, da dobi Nemčija moratorij do 1. januarja 1923. Francija in Belgija sta glasovali proti, Italija se je pa vzdržala glasovanja. Nato sta Italija in Belgija predlagali kompromis, da se beseda "moratorij" nadomesti s besedo "odlog" in da Nemčija v času odloga plača direktno belgijski vladi 70 milijonov dolarjev v zaklaniških zadolžnicah. Francozi, ki sovrhijo besedo "moratorij", so se udali in sprejeli predlog, ki pomeni isto, samo imenuje se drugače.

Belgijska in nemška vlada sama med seboj aranžirati garancije za benke, ki dosore v šestih mesecih.

Nemški zastopniki so videti zadovoljni s tem kompromisom. Malo oddiha je, pravijo, in to bo dalo Nemčiji nekaj časa, da se izmota iz finančne kriše. S kompromisom je tudi odstranjena nevarnost francoske invazije Ruhrja.

Dubois, francoski delegat v komisiji, je prej dobil od Poincareja zagotovilo, da se francoska vlada zadovolji s kompromisom, predno on glasuje zanj. Poincare bo danes predložil stvar kabinetu.

Nemčija mora v tem času reformirati svoje finance po načrtu, ki ga izdela odškodninska komisija.

TOM MOONEY PRISPEVAL ZA SVOBODO POLITIČNIH JETNIKOV.

Washington, D. C. — Amnestijski odbor je prejel od Toma Mooneya v jetnišnici St. Quentin, Kalifornija, pismo in deset dolarjev v prid političnih jetnikov. Mooney piše, da mu je žal, ker ne more poslati milijona dolarjev. V ameriških ječah se še nahaja 76 političnih jetnikov.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo jasno in hladno. Zapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 85, najnižja 75. Sonce izide ob 6.15, zalze ob 7.24.

pali s cevmi iz kavčuka in suvali. Odpel je svojo srajco in pokazal svoje prsi, ki so kazale znamenja strašnega pretepanja, kajti bile so pokrite s krvnimi podplutbami.

"Te izpovedi so dobili, da diskreditirajo mirno obnašanje železniških stavkarjev in da pritisejo unijskemu delavstvu slabo ime," je rekel odvetnik Glaser. "Ljudi so mučili na lažljivo besedo agenta provokatorja, ki pravi zdaj, da ni bil niti zapleten v hudodelstvo."

Odborniki unij železniških delavcev so pokazali na prave dokaze, ki so povzročili nesrečo. Vlak je skočil raz tir, ker so bili kolezni robovi ostrti. To je pa posledica malomarnosti železniške družbe, ki se poslužuje pokvarjene železniške prometne opreme v obratu.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (Ivan Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in na inozemstvu \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s urednikom:

"PROSVETA"
2657-58 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovaca National Benefit Society.
Owned by the Slovaca National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi: 31. pr. (Julija 31-22 poleg valnega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dostavljena naročnina. Ponovite je pravilno, da se vam ne ustavi list.)

PLAČE VIŠJIH URADNIKOV SO BILE POVIŠANE.

Delavske mezde pa znižane.

Najbolj so jezni privatni bizniški interesi, če jim kdo očita, da ne znajo voditi industrijskih obratov in če ima obrat izgubo, da je krivda na strani ravnateljstva. Posebno hudi so takrat, ako jim kdo kaj takega pove ob času, ko znižujejo delavcem mezde in zagovarjajo znižanje mezde s slabimi časi.

Da privatni bizniški interesi ne posvetijo mnogo pažnje, da se industrijski obrati vodijo, tako da se lahko reče, da v njih postoji dobro gospodarstvo, je pokazala cestno-železniška družba v Minneapolisu.

Delos Wilcox, računski preglednik, je na pr. odkril, da je cestno-železniška družba Twin City Rapid Transit Co. povišala višjim uradnikom plačo za osem in dvesto odstotkov, uslužbencem je pa znižala mezdo za štirinajst odstotkov. Vse to se je zgodilo v letošnjem letu. Tako gospodarstvo je podobno gospodarstvu farmarja, ki je prišel na boben, ker je hlapcu dajal slabo hrano in nizko mezdo, dokler ga ni pustil, konje, ki so mu delali na polju, je slabo krmil, da so mu poginili, sam je pa poležaval v senci ali pa pohajal v bližnje mesto po zabavah.

Kadar se v takem podjetju, kot je cestno-železniška družba pojavi tako gospodarstvo, da se višjim uradnikom, ki malo ali pa nič ne delajo, povišujejo plače, uslužbencem, ki trdo delajo, pa znižujejo mezde, je čas, da mesto prevzame cestno-železnico.

OŽIVLJENJE PRAVEGA AMERIŠKEGA DUHA.

Zgodovina ameriškega ljudstva nam podaja sto in več dokazov, da ameriško ljudstvo ne sovraži nobene stvari tako, kot če mora delati v senci oboroženih stražnikov. Železniške družbe so pa pač računile, ako se zastražijo kolodvorov in delavnice z oboroženimi stražniki, da nastane demoralizacija med stavkarji in stavkarji se vrnejo na delo. Družbe so se pač spomnile, da je taka poteza večkrat pomagala, posebno takrat, kadar je katera industrijska družba nastopila tako proti neorganiziranim tujezskim delavcem. Mislile so, da pojde pri železničarjih ravno tako, kot je šlo v kakšni jeklarni, klavnicah ali katerem drugem industrijskem podjetju. Prezrelo so fakt, da so železničarji večinoma tu rojeni Američani in da žive več ali manj v tradicijah svojih prednikov. In to prezreje se je maščevalo nad njimi.

Kjerkoli so postavili oborožene stražnike okoli kolodvorov ali delavnice in so stražniki preveč streljali ponoči za zabavo ali radi katerega drugega vzroka, so prometni železniški uslužbenci prenehali delati in izjavili, da se ne vrnejo na delo, dokler ne odpokličejo oboroženih stražnikov, ki se radi igrajo s puško, pa naj so bili privatni stražniki ali milicarji.

Tako je zastal železniški promet na mnogo krajih, ko so železniške družbe mislile, da se železniški delavci vrnejo na delo, ako jih zastražijo z oboroženimi stražniki, ki streljajo ponoči. Zgodilo se je narobe, kajti ameriška narava je taka, da se rada upre očitnemu nasilju.

Tako so železniške družbe poslabšale položaj, pomagale so same ustvarjati s svojo nerodno taktiko kaos v železniškem prometu. Prometni uslužbenci so pokazali poleg tega družbam, da je stvarjajoča mirovna sila veliko večja in močnejša kot sirova oborožena sila.

Ravno tako se je pokazalo, da so železniški službeni predpisi in pravila le nekaj vredna na papirju, v praksi pa ne štejejo nič. Taki predpisi in pravila predpisujejo železničarjem, da se morajo prepričati, predno odide vlak s postaje, da se lokomotiva in vlak nahajata v dobrem stanju. Take določbe so prišle v službena pravila, da se železniške družbe v normalnih časih lahko izgovore na uslužbence, ako se dogodi nezgoda, da so jo oni zakrivali. V stavki železniških delavcev se je pokazalo, da so taka službena pravila pravi bumerang za železniške družbe, kajti ravno tako se čitajo vesti iz različnih krajev, da so železniški prometni uslužbenci odklonili opravljati službo pri vlakih, ako ni bila oprema v redu, ker tvorijo poškodovana oprema nevarnost za človeško življenje. Ako pojdejo prometni uslužbenci še dalje in se izrečejo, da bodo službo tako opravljali, kot je predpisana v službenih pravilih, tedaj prav zanesljivo zastane ves promet, ker so službena pravila tako sestavljena, da so največja cokolja za železniški promet, ako se izvajajo dosledno.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Virginia, Minn. — Pred dobrim tednom sem prejel v cirilici tiskan narodnjaški list iz Clevelanda, katerega pošiljam uredništvu Prosvete, da ga pošlje nazaj na pristojno mesto. Jaz ne morem razbrati iz njega niti aloga. Kaj si le mislilo Srbi o nas Slovenceh? Mi ne razumemo kirilice niti hebrejščine, a tako tudi ne razumemo cirilice, kako naj torej vemo, kaj ta list piše? Če bi nam poslali list v hrvaščini, bilo bi nam dobrodošlo in naročili bi se nanj, ako bi videli, da je napreden list.

Želel bi, da bi se mlajši srbski narod malo bolj zavzel za napredek in opustil vse starodavno in nepraktično. Poslutil naj bi se plaše kot jo imamo Slovenci in Hrvatje tu in v stari domovini, kar bi največ njim koristilo. Slovenci in Hrvatje bi morali povzročiti razburljivost, kar je pisano v cirilici.

Tiskane cirilice do danes še nisem videl v srbiščini in v tem listu niti ne vem, dali je v srbski cirilici. Pod naslovom ima prevedeno v angleščini "News", kar naj bi pomenilo v srbiščini "Novosti", zakaj torej ne pišejo tega v latinici, katero pisavo rabijo vsi praktični narodi.

Priporočal bi uredniku onega "Newsa" naj med nas Slovence ugrabi ne pošilja lista pisanega v cirilici, pošilja naj nam takega, da bomo zamogli čitati in dobili bo naročnike. Ako misli urednik ugrabi cirilico, naj gre kam v Staro Srbijo in tam jo bo lahko poudelal. — F. Cimperman.

Milwaukee, Wis. — Potrebno je, da se soper oglašim in poročam nekoliko novic iz te naselbine, kajti, čeprav imamo lokalni list, vendar ne izveva vseh tedajših dogodkov, ki so sicer za naselbino precej važni. Na primer, pred vrtni imamo volitve, za katere se pa zmenijo samo razni kandidati. Da, zanimanje med volilci za prihodnje volitve in posebno med slovenskimi volilci je tako zaspalo, da jih je mnogo med njimi, kateri sploh ne vedo, da so volitve tukaj, in da od teh volitev zavisi nadaljno blaginjo in od strani ujedeev, ki delajo za takorvani: "law and order". Seveda za zabavljanje smo šli, za kakšno resno delo prijeti je pa že preveč. List Delavske Slovenije je komunističen in kot tak ne more delati za kandidata, ki so na delavskem tiketu posebno šli, ker po komunistični teoriji so proti vsaki parlamentarni akciji. Tudi slov. soc. klub spi apnaje pravičnega, sploh ne vem, če še obstoji ali ne. Pred časom se je delalo nato, da bi klub prestopil v gotovo Delavsko stranko, kako se je igleklo vse to propagiranje, mi ni ravno znano, mislim pa, da je pri klubu ostalo še nekaj članov, to je takih, ki ne spreminjajo svojega prepričanja ob vsakem malem prepri. Sedaj imajo priliko pokazati, ako je tem članom kluba kaj na tem, da se organizacija pojdi ali hočejo imeti samo ime, da so člani socialistične stranke. Ne bom razburjal duhov, ker se zavedam, da tam kjer ni lastne inelativne ni uspeha, zato bom rajši poročal o volitvah obilneje po izidu.

Slovenci v Milwaukeeju, smo za eno blamažo bogatejši. Delo za Slovenci dom spi in krašna ideja, da se Slovenci dom kdaj uredni, počasi izginja iz spomina nam vsem. Ti Slovenci dom, spomenik naše izvanredne agilnosti velikim našim duševnim močim, — poživaj v miru!

Prihodnja sezona, se mi zdi, da bo prav bogata. Naša kulturna društva se tudi pripravljajo, da si po orientalskem načinu, a milejši obliki, pomnože energijo za trdopolno kulturno delo. To se razume, da tudi ekonomske organizacije, katerim po domače pravimo podporni društva, ne zastajajo na tem polju s ciljem, da si zamaše luknje praznih blagaj. Človek bi mogel pisati cele tedne ter opetati naše naprednost, katere je polno na vseh koncih in krajih: mogel bi pisati cele strani o velikem zanimanju za našo čitalnico, posebno če bi vam hotel opisati o velikem številu članov o njenih dohodkih, o številu izposojenih knjig in o ogromnem zanimanju za vsakovrstno živno. Nadalje bi vam lahko pisal o dobro obiskanih shodih in predavanjih, katere so nad vse zanimive. Ne smem pozabiti o velikem napredku naših šol in deklet. Od

kar so enakopravne imajo svoje sestanke. Z neumorno vestnostjo se udeležujejo predavanj, ki se skoro izključno bavijo z prekrstnimi predmeti kot "beauty culture, how to use rouge, the good of face powder, and economical short dresses." Je še več takih stvari, za katere je veliko zanimanje med našim nežnim spolom, ki ga pa ni vredno, oziroma ni važno ga podajati javnosti. Resnično, pretežna večina je moderniziranih in s tem je bodočnost rojena za kar bodo potomci hvaležni.

Ker mi ni mogoče opisati vseh stvari na enkrat, ker porabili bi preveč prostora v listu, hočem napraviti nekako serijo dopisov, ako be urednikova volja priobčiti, se zopet oglašim prihodnji teden. Pripomnim naj še, da nisem polovice poročal, kakor sem nameraval in prihodnjih bom podal poročilo bolj detajlno. — Nekdo.

Louisville, Colo. — O delu ne morem kaj poročati, ker smo še vedno na stavki in po Coloradu še nič ne vemo, kdaj se bodo baroni podali. Kolikor nas je rudarjev v tej naselbini, smo trdno na stavki že od 1. aprila, na žalost pa moram priznati, da so prišli sem stavkarski iz Wyominga in Illinoisa ter še iz drugih držav, kjer je močna organizacija.

V rudniku, kjer sem jaz delal pred stavko, jih sedaj dela kakih 60 samo iz Wyominga in iz drugih krajev jih je kakih 50. Zato paš ni čudno, če moramo rudarji po Coloradu še sedaj stavkati. Kakor vse izgleda, bodo sedaj morali delati coloradski rudarji po rovi v Wyomingu in wyominski najeteži bodo nastanjeni tu po Coloradu. To se vidi iz tega, kako druge kompanije pošiljajo premogarije od tu v Wyoming in jih je šlo že precej iz tukajšnje okolice.

Da ne bodo rojaki in organizirani premogariji mislili, da pišem to ker je moj namen jih blatiti. Jaz kaj takega nikakor ne nameravam, pišem le zato, da bodo rojaki po Wyomingu in drugod do bro pazili na one, ki so šli proč od njih začasne stavke in se zdaj vračajo.

Priznati moram, da je Prosveta res dober in napreden delavski list, ter bi bilo zelo dobro, če bi se rojaki odvadili one neumestne napake, vednega prepričanja po časopisju. Vse to izvira iz same ožekostnosti in nesporazumevanja. Osebnih zadev bi sploh ne smeli nositi po časopisih, posebno ne od strani članov enega in istega društva, kar se lahko o vsem doma pogovorijo ter poravnajo med seboj. Ni lepo po listu se pripraviti. V listu tudi dostikrat vidimo kakke preklice, da ta ali oni ni govoril ali pisal resnice. Sramota je, če mora kdo po temeljenem govorjenju ali pisanju med svet poročati in priznati, da njegovo poročilo ni bilo resnično ter je pisal čez rojake po medolnem.

Samo trije Slovenci smo v tej naselbini in se prav dobro razumemo med seboj.

Pozdrav vsem zavednim stavkarjem. Držimo se trdno do končne zmage. — Stavkar.

Carjevi dijamanti so pravilčno bogastvo.

Med njimi je nešteto zgodovinskih draguljev.

Moskovski korespondent "N. Y. Timesa", W. Durant, je opisal, kak vti je zadobil, ko je ogledal razstavljeni carsko krono z dragulji, ki se nahaja na sodišču. Trije moške v delavskih oblekah, eden izmed njih strokovnjak v draguljih, oba druga pa uradnika revizijske komisije, Begalšč in Sobocov, so bili prisotni, ko si je korespondent ogledal krono.

V sredi dvorane je postavljena velika jeklena skrinja s kronsko pečatom carske Rusije na pokrovu, toda odpeščena, kajti sovjeti nove Rusije so si jo dovolili odpečatiti in puščajo jo odprto, zavedajoč se, da je varna pred tatovi. Iz skrinje so vzeli štiriglatko leseno škatico in jo postavili na mizo.

"Tu je carjeva krona", je rekel Bugašev, "s svojimi 32.800 dijamanti", strokovnjak v cenjenju draguljev pa jo je opazoval in se žudil različnosti dragih kamenov. Posebno pozornost je posvetil velikemu rubinu, ki je nekake vrste rdeči dijamant, ki so ga dobavili v 17. stoletju iz Pekinga in vsebuje 308 karatov.

"Ali je krona težka," je vprašal korespondent. "Ne", so mu odgovorili, "k večjemu tehta pet funtov; potehtajte jo." In dal je korespondentu na glavo carjevo krono. Dopisnik dalje opisuje, kako se je počutil, ko je imel na glavi krono, simbol najkrajnjega carstva na svetu, carsko krono Katarine Velike, ki jo je dala izdelati po Pausier Maurju v Ženevi in je slovela, da je ne prekaša po umetniškem izdelku nobeno drugo delo na svetu.

Tedaj so pokazali in dali v roke korespondentu zlato šezlo Katarine Velike, ki je nekaj meter dolga zlata palica, posuta s nešteti dragulji. To so zgodovinski dragulji Orlova, med katerimi je tretji največji na svetu. Orlov je prinesel največji dragulj iz Perzije kot novoletno darilo carici Katarini. Knez je taklo presenetil carico s velikim draguljem, da ga je v hvalečnosti naplašala in je bila tako Orlova družina nekoč najbolj bogata v Rusiji.

Največji Orlov dragulj v žezlu je velik za golobovo jajce, in resnično se zdi povedka, da je ta dragulj lastoval veliki mogul v Indiji, ki pa ga je moral pred stoletji oddati revolucionarjem in je bil tako izgubljen, dokler ga niso zopet našli v Delhiju. Kamen je modro bele barve in je bil od Orlova kupljen v Perziji za vrednost \$2.000.000, kamor je bil tlipotepski prinešen iz Indije.

Tedaj pride na vrsto zlata kroglje, ki obsega v premeru šest palcev in je vrhu nje udelan 100 karatni safir. Okoli pa dijamanti ni kriš vsebuje 173 karatov. Poleg tega je še druga carska krona, ki jo je tudi dala izdelati Katarina Velika in vsebuje 1233 dijamantov. Katarina je nosila ono krono samo ob posebnih svečanstvih.

Ovratnica, ki jo je nosil car, je posuta s dijamanti iz starih časov Rusije.

"Malo vemo o zgodovini teh kamenov", je rekel strokovnjak, čeravno je naš uradniški štab vpeljal poizvedovanje v Petrograd in Moskvi. Iz posebnih vzrokov jih carska družina nikdar ni izstavljala in ne objavljala o njih. Predstavljali so si, da so prvi na svetu, ki imajo edino pravico nositi vse te dragulje in jih zapuščati svojim naslednikom.

Caricevo ogledalo je obstajalo iz dveh vrst biserov, tako debelih kot piščja jajca.

Zlato venec cesarice Elizabete, hčere Petra Velikega, ki ga je zadnjič nosila ob slučaju kronanja, je neka posebnost. Velik, podolgovrat rožnat dijamant je na aredi vsebuje 125 karatov in ni manj primeren s nobenim podobnim draguljem na svetu. Rožnat dijamant je prinešen iz Indije, kjer je bil v zakladnici indijskega rajaha. Poleg njega je cela vrsta drugih dijamantov velikih kot prstni nohti.

"To je pravo bogastvo Rusije", je rekel Begalšč, ko je izvil iz skrinje debel dragocen kamen, ki je izgledal kot sonce, ko si je na dobro uspevajoče polje. Katarina je dala milijone dolarjev za njega in je bil prinesen iz Indije. Svatbena krona je posuta s biseri in ima dve dolgi igli, ki služita za zapičenje krone v las.

Nato smo videli šahove dijamante, čudežno kamenje s krvavo zgodovino za seboj. Spravljeno so v steklenici in je eden njih poldrug palec dolg kamen z arabakim vpisom, ki se glasi: To je dijamant, ki je visel na svileni vrvi nad prestolom Akbarja Velikega, vladarja Indije. Datum pri vpisanju se glasi na tisoč let nazaj. Vrednost tega dijamanta je neprecenljiva in nič več kot tri vojake so se bojevale radi njega.

Neštete druge dragocenosti ležijo med dragulji, med njimi tobačna doza iz 15. stoletja, očitno iz neke italijanske province. Ovratnica cesarice Elizabete daje svetlobo kakor signalna luč s kakkega parnika, kot so se izjavili nekateri drugi ruski delavci. Vmes je pas s dijamanti, ki ga je podarila Katarina svojemu ljubimcu Potemkinovu. — Ob tistih časih so tudi vsi drugi dvorjani nosili dragocenosti, tako je na primer v skrinji plašček komaj 12 letnega prestolonaslednika, posut s dijamanti, ki je pozneje postal car Pavel I.

Plašček je posut s 13 tisoč dijamanti in je bil tedaj vreden 90.000.000 rubljev. Danes je neprecenljiv.

Dragocene broške se bliščejo sijaja in jih je več izdelanih iz akvamarina v Uralsu; veliki so kot moška dlan na roki. "Nemogoče

je ceniti njih vrednost," je rekel strokovnjak.

Kako ogromno je bogastvo carjevega zaklada, lahko posnemamo iz tega, da je zgodovinski šahov dijamant bil skrit v kleti cesarske palače skozi celo stoletje, tako so se bali, da bi izgubili dragulj.

Najhujša poletna vročina na zemlji.

Vsako poletje so na zemlji izvanredno topli dnevi, ki posebno prizadenejo nekatere pokrajine, katerih prebivalstvo mora v takih slučajih trpeti silno vročino. Jako težko je reči, kje je poletna vročina najhujša in doseže nje stopinja najvišjo mero. Marsikdo bi rekel, da je najhujša vročina v tropskih krajih, na obeh straneh ekvatorja, kjer sonce dvakrat na leto sije navpično in neprestano pripeka nad poglavimi prebivalci afriških pustin, tropične Amerike in drugih obekvatorskih dežel. Tem prebivalcem ne de huda vročina posledič, dočim je za Evropejce bivanje pod navpičnimi žarki sonca pogosto tudi smrt.

Vsekakor je zvišanje zračne temperature povzročeno po solnčnih žarkih, ki neinkuje še toliko bolj, da je vročina neznosna kot žarki sami. Človek se vprašuje: kje na svetu naj bi bila vročina najhujša in kateri del sveta je najbolj obsevan od solnčnih žarkov. To sta dve različni stvari in človek se mora čuditi, ko dobi na to vprašanje odgovor, da solnčni žarki najbolj pripekaajo na južni tečaj. Čeravno je namreč tam do li solnce najvišje na 23 in pol stopinji kote nad horizontom (črto, kjer se nebo dozdevno dotika zemlje) in je istočasno na ekvatorju na 66 in pol stopinji kote, vendar sonce pošlje več svojih žarkov in tudi več vročine na južni tečaj kot na ekvator. Na južnem tečaju namreč solnce sije neprestano skozi 24 ur na dan, na ekvatorju pa vtane komaj ob šesti jutraj in ob česti že zaide in med vsem tem časom, to je opoldne doseže najvišjo točko, 66 in pol stopinj.

Po proračunjeni vročini, ki pade v solnčnih žarkih na severni tečaj dne 22. julija, odda solnce nič manj kot 22 odstotkov toplote več severnemu tečaju kot ekvatorju, južnemu tečaju pa celo 28 odstotkov več toplote kakor ekvatorju, in sicer do 21. marca več južnemu tečaju, od tedaj do 23. septembra pa več severnemu tečaju. Da solnce odda več toplote južnemu tečaju kot pa severnemu, je pa vsled tega, ker se solnce dne 22. decembra nahaja zemlja za pet milijonov kilometrov bližje soncu kot se nahaja dne 22. junija, ko solnce obseva severni tečaj.

Potemtakem bi človek sodil, da bi moralo biti na tečajih ob času neprestanega solnčnega sijanja toliko toplejše kot na ekvatorju, kar pa bi bilo seveda napačno. Velik del prisiljene toplote se namreč v žarkih odbija od zračne plasti, ker solnce radi prepoševnega sijaja nima prave moči za prodiranje skozi zračno plast na celoto. Le ostanek, koliko se ne odbije žarkov od zračne plasti pregrejo skozi zračno plast in daje nekoliko gorkote zemlji. Končno tudi segrevanje zračne plasti vzame žarkom moč, da takorekoč nimajo nikakega vpliva na zemeljski površini in ni od njih več drugega kot svetloba. Vsled tega pa imamo polarni klimi, ki sta mrzli celo ob letnem času, ko solnce neprestano sije.

Pa tudi druge ovire so, da se ne moreta tako tečajja razgreti kot se razgreva ekvatorski pas, kjer je večinoma po celini samo pesek. Na tečajih ni tako močan zračni pritisk, ni toliko celine in ne večni ledeniki istotako sami povzročajo, da se ozračje hladi. V Afriki, kamor ne pripeka tako solnce kot na tečajih je večina samo pesek, ki se razgreje vsled navpičnega sijaja sonca in odaja od sebe hujšo vročino kakor solnčni žarki sami.

Trditve, da dobimo gorkoto naravnost od solnčnih žarkov torej ni pravilna. Toploto povzame vase celina in tedaj jo šele oddaja ozračje.

Srednja temperatura po nekaterih krajih ob ekvatorju v Afriki in Ameriki je v juliju 36 stopinj Celzija in nekatere dneve, ko je temperatura najvišja presega 50 stopinj. Sahara so do zadnjega časa imeli za najbolj vročo deželo, toda iz srednje azijske pustine Gobi so leta poročali o vročini 75 stopinj Celzija.

NI ČAS, DA SE NEKAJ STORI ZA NEZAKONSKA DETETA?

DVA IN TRIDESET TISOČ NEZAKONSKIH OTROK JE ROJENIH NA LETO.

Polnost dršave je, da varuje te otroka.

Washington, D. C. — Menda ni nobeno stvar tako potreben zvezen zakon kot za varstvo nezakonjskih otrok. Vsako leto se rodi v Združenih državah do dva in trideset tisoč nezakonjskih otrok. Za tak zvezen zakon se je izrekli tudi Narodna konferenca komisarjev za enako zakonodajo. Za take postavbe govore važni in tehtni viri.

Zdaj ima vsaka država za varstvo nezakonjskih otrok svoje postavbe, ki so pa tako pomanjkljive, da niso nezakonjski otroci deležni prav nobenega varstva. Navadno je postavbe zelo malo obvezujejo očet, da skrbijo za nezakonjskega otroka. V nekaterih državah je postavbo določeno, da ima oče nezakonjskega otroka prispevati majhno vsoto za vzgojo otroka, ki krije komaj troške dvuh ali treh let. V drugih državah ni niti tega. Navadno odpade vsa skrb za nezakonjskega otroka na mater. Ako je ta mati siromahna, trpita mati in otrok, ki je najmanj kriv, da je zagledal luč tega sveta. In to je krivica, velika krivica, pravzaprav madež na moderni sloveski družbi, katerega je treba izbrisati tako hitro, kot je to mogoče.

Gđ. Grace Abbott, predstojnica Otroške biroja, izjavlja, da so se komisarji za enako zakonodajo izrekli, da naj se sprejme zvezen zakon, po katerem sta oče in mati odgovorna za vzgojo nezakonjskega otroka. Ravno tako naj bo oče odgovoren za troške, ki nastanejo, ko se mati nahaja v blagoslovljenem stanju. Ako je sodnijsko dognano, kdo je oče otroka, tedaj naj oče skrbijo za nezakonjskega otroka do šestnajstega leta.

Ako bi bil tak zakon sprejet, bi bilo saj nekaj storjenega za nezakonjske otroke, katere danes preganja ves svet, akoravno niso nikomur storili krivice. Ampak svet jih preganja samo zaradi tega, ker so nezakonjski, kakor da so sami to zakrivali.

Ako imamo postavbe za varstvo fivali, tedaj so gotovo še toliko bolj potrebne postavbe za varstvo nezakonjskih otrok, da saj deloma dokažemo, da smo ljudje.

OGENJ V RUDNIKU JE FO. NEHAL.

Rešilno močstvo se ni doseglo pokopanih rudarjev.

Jackson, Cal. — Po štirih dneh neprestanega vrtnjanja in kopanja skozi debelo steno, ki se nahaja eno milje pod zemljo in katere loči zlat rudnik Argonaut od sosednjega rudnika Kennedy, je vedno manj upanja med rešilnim močstvom, da bi kmalu dosegli 48 rudarjev, ki so zadnje nedelje ostali v globotini, ko je požar v Argonautu zapri izhod na površje. Inženirji, ki vodijo vrtnjanje, pravijo, da bo treba prevrtati še 500 čevljev debeline predno prodrejo skozi steno. To pomeni še dva ali tri dni dela.

Neka družba v San Franciscu je ponudila nove vrste strojni šveder, ki je v stanju prevrtati omenjeno daljavo v enem dnevu. Inženirji se še niso odločili, dali sprejmejo ponudbo.

Ogenj v Argonautu je ponehal, toda vročina je še vedno huda in volnja skozi jamle je nemogoča.

ZDRAVSTVENI KOMISAR PREJEL GROZILNO PISMO.

Chicago, Ill. — Dr. Herman N. Bundesen, zdravstveni komisar, je zadnje dni prejel grozilo pismo brez podpisov, v katerem mu grozi s smrtjo, ako ne preneha s svojo kampanjo proti spolnim boleznim. Bundesen je v zadnjih par tednih prijel več sto tisočih v tajnih hišah prostitutk, katere je dal preiskati in prisilil one, ki so spolno bolni, da se morajo zdraviti v bolnišnici; enako je storil tudi s prostitutkami.

Najbolj se je pa komisar zameril lastnikom dotičnih hiš, na vrata katerih je dal nabiti tablice s napisom: "Proč od tukaj! V tej hiši so spolne bolezni."

IMPERIALISTIČNA FRANC-IJA UGROŽA VES SVET.

Čičerin pravi, da Francija, ki kontrolira malo entento, tvori nevarnost za Rusijo.

NEMOLJA JE BOJIŠČE ZA SVETOVNE TRGE.

Berlin, 1. sept. — "Imperialistična politika Francije tvori nevarnost ne samo za Nemčijo, temveč za ves svet, posebno pa za Rusijo, kajti Francija kontrolira malo entento."

Tako je rekel Čičerin, ruski sovjetski komisar znanjih zadev v intervjuju z ameriškim poročevalcem.

"Rusija nima militaristične alijance z Nemčijo," je nadaljeval Čičerin. "Rapsalska pogodba se tiče le gospodarskih zadev in služi kot podlaga za vpostavljenje prijateljskih odnosov med obema republikama."

Francija bi rada uničila moč sovjetske vlade, katere je zajela inozemski kapital, ki bi rad zaslužil Rusijo. Francosko buržoazno časopisje je na najhudejši način lagalo o procesu proti socialnim revolucionarjem v svrhu, da nabujata zmerno socialiste v Veliki Britaniji in Ameriki proti Rusiji. Stališče Francije glede Georgije je še bolj lopovsko. Francoska vlada insistira, da ostane georgijsko vprašanje nerešeno in "Le Temps" je pred kratkim kritiziral vlado, ker ni še bolj agresivna v Georgiji. Nevarnost izkrcanja francoskih čet v Batumu je ni končana."

Glede francosko-nemškega vprašanja je rekel Čičerin, da je konflikt mogoč ne toliko radi makševanja na eni ali drugi strani kolikor radi spopada med dvema velikima finančnima skupinama v Nemčiji: francosko-nemška, na čelu katere je Stinnes, in angleško-nemška. Vseled padanja marke beži nemški kapital iz Nemčije, dočim francoski in angleški kapital prihaja v Nemčijo. Inozemski kapital pozdravlja padanje marke. Francija bi rada pograbilna Ruhr in če se ji to posreči, postane najmočnejša ekonomska sila na kontinentu. Anglija ve to, zato dela s vsemi silami, da prekrši račun Franciji. Tako je Nemčija postala boljno polje za svetovne trge.

Glede Avstrije je Čičerin rekel, da druge poti zanjo ni, kakor da se pridruži Nemčiji.

Ostanke prastarih bivalj na pe- cičnih otokih.

Sydney, Avstralija. — Profesor MacMillen Brown je našel na Vzhodnem otoku ostanke prastar-nega pacifičnega empirija, ki se je raztezal po otočju, čigar aredišče je omenjeni otok. Odkril in preiskal je več ko sto velikanskih kamnitih sol, ki imajo slovesko podobo in stoji na ogromnih kamnitih odrih, pod katerimi so čumnatke za shranjevanje mrličev. Nekatere sohe so 70 čevljev visoke in imajo na glavah ogromne kamnite klobuke. Domačini še danes verujejo, da je ta otok aredišče sveta. Njihovo ime znači v našem jeziku popek, to je aredišče.

Na otoku ni nobenih živali, ne ptic. Vseh domačinov je okrog 300.

Knofna fronta v Angliji.

London. — Komunistična stran-ka Velike Britanije je sklenila umakniti svoje kandidate v vseh okrožjih, kjer kandidirajo člani Delavske stranke. Albert Inkpin, tajnik komunistične stranke, izjavlja, da stranka ne mara biti v konfliktu z Labor Party, niti ne mara cepiti delavskih glasov. "V sedanjih časih, ko so delavci o-slabljeni in potisnjeni na kolena, bi bilo zločinsko od nas, če bi pomagali kapitalistom deliti delav-ske glasove in razcepiti delav-ske vrste. Naš smoter je enotna delavska fronta proti kapitalizmu", se glasi izjava Inkpina.

Živčni izgredi v Nemčiji.

Berlin, 1. sept. — Kravni izgre-di so danes izbruhnili v Eberswal-du; 27 mlj od Berlina. Lačna množica je razbila okna na pro-dajalnicah in oplenila trgovine. Policija, ki je hotela razpediti množico, se je morala umakniti. V boju je bilo več oseb ranjenih.

Kazenski mehiški kongres.

Mexico City, 1. sept. — Danes je bil otvorjen mehiški kongres. Predsednik Obregon je predložil kongresu dolgo poročilo.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press).

Zvišanje mese. Keystone Steel and Wire Company v Peoriji, Ill., je naznanila 31. avgusta, da z dnem 11. septembra prostovoljno zviša meso navadnim delavcem za pet centov na uro.

Kurivo prihaja, delo se odpira. V Youngstownskem jeklarskem distriktu (Ohio) bodo prihodnji teden zakurili tri plavže in morda še več. Plavži so počivali nekaj tednov radi pomanjkanja premo-ga. Stotine delavcev se vrnejo na delo.

Stavka čiviljarskih delavcev v Cincinnati, O., se nadaljuje. Družba je dala stavarjem še več ponudb, toda delavci so jih od-klonili, ker nehojo znižanja me-d. Okrog 6000 delavcev je v boju.

Konco stavke rudarjev v Kana-di. Pogoji, na podlagi katerih je odbor rudarske organizacije v 26. distriktu (Nova Škotija, Kanada) sklenil mir s lastniki rudnikov, so sledeči:

Minimalna dnevna mezda se zviša na \$3.20 z minimalnim pri-boljškom 40 centov. Pogodbeni me-sa se zviša za dvanaest in pol odstotka. Pogodba velja do 15. januarja 1934. Zvišanje mese-velja za nasej do 15. julija 1922. Posebna mesečna določba za žer-urno in močno delo v strojnih de-lavnicah v Glase Bayu.

Stara minimalna dnevna mezda je \$2.85, pogodbeni pa 50 centov od tone. Rudarji bodo zdaj gla-sovali o pogodbi. Stavka se bo na-daljevala toliko časa, dokler ne bo uradno naznanjen izid glaso-vanja. V slučaju, da rudarji zavre-jo pogodbo, bo stavka trajala dalje.

PROTIZDROVKE GONJE V BOSTONU.

Boston, Mass. — Dr. Adler, po-kojni vodja socialistov v Avstriji je nekoč dejal, ko je šel antisem-itizem zelo v klase na Dunaju, da je protisemitizem socializem du-najkega bodaka. Adler se je v toliko smotil, da ni rekel, da je protisemitizem socializem vseh bodakov na svetu, ki se dajo nahu-jskati od agentov posedujočega razreda, da so šidje zakrivila sla-be gospodarske razmere. Da je to resnica, pokazujejo razni protiz-droviški nemiri, ki se pojavljajo krišnem svetu.

Amerika je bila precej varna pred takimi izbruhli dosdaj, do-klar se niso povečali boji med de-lavci in njih izkoriščevalci. V Ameriki so se posluževali kapita-listi plemenskih bojev — bojev med zamoreci in belopoltniki — da so širili razdor v delavstvu. Ti plemenski boji več ne vlečejo, kaj-ti med delavstvom je prodrla pre-cej globoko zavest, da privatni bismiški interesi lakorlačajo enako zamorske in belopoltni delavce. Zdaj so se pričeli pojavljati protizdroviški nemiri v Bostonu, ta-korekoč v zibelki ameriške revo-lucije, kjer so se občete republi-ke prvokrat odločno soperstavili angleškemu kralju Juriju III.

Zdi se, da postoji organizacija, ki ima namen širiti protisemitske nemire. Na nekaterih krajih so se že dogodile protisemitske demon-stracije. Zadnji taki izgredi so se dogodili v South Bostonu, kjer so metali kamenje v židovske sina-goge.

Zidje so se pričeli organizirati proti tem nemir in vse židov-ske organizacije so se združile, da nastopijo na legalen način pro-ti hujšačem in izgreznikom.

Po izjavi židovskih organizacij je glavni podpihvalec proti ži-dom neki G. Wallace Tibbetts, bostonski bankir. Sporno jabolko je pa Winthrop Highlands, kjer žive navadno tisti ljudje, kate-rim ni treba znojiti, da žive udob-no. To pokazuje, da bi parasitič-ni sloj rad videl, da gredo delavci sanj po kostonj v ogenj.

Delavci nimajo kaj iskati pri protizdroviških izgredivih demon-stracijah. Ako pa izgrede in demon-stracije žele bankirji, naj jih izvrše tudi sami. Delavci, ne ude-ležuje se takih demonstracij in izgrediv. Izgredi so po zakonu prepovedani, poleg pa s svojo u-deležbo napeljujejo le vodo na mlin svojih izkoriščevalcev, ki so mednarodni in medverski, kadar je treba izkoristiti delavce.

Alijanca med Jugoslavijo in Če-hoslovakijo.

Praga, 1. sept. — Pašiš in Be-neš, ministrska predsednika Ju-goslovije in Čehoslovakije, su-večaj podpisala alijano pogod-bo v Marienbadi.

Vrhovna uprava.

Govor posl. sodr. Etbina Kristana v specialni debati o proračunu dne 17. julija v Belgradu.

Gospodje, pravzaprav ne vem, če ne bi bilo bolje, da bi se go-vorniki sporazumeli in privatno povedali stenografom to, kar mi-slijo reči, da bi si tudi tisti gospo-dje poslanci, ki se žrtvujejo s svo-je navzočnostjo, mogli prihraniti trud in da se gospodu predsedniku ne bi bilo treba mučiti. (Veselo.)

Gospodje, govorilo se je tukaj o varčevanju že v generalni debati in tudi sedaj v specialni razpravi, tako da pravzaprav ne bi bilo tro-ba še meni zagosti pesem o varče-vanju, tem manj, ker mislim, da je vse relativno, kakor me je zad-njič lepo poučil naš relativni gos-por poročevalec, in da je na ta način tudi varčevanje precej re-lativni pojem. Mislim, da se lahko vrši varčevanje, ki je potrebno in koristno, poznamo pa tudi varče-vanje, ki je izgleda kakor varčiji-vost, pa v resnici lahko povzroča večjo zapravljivost, kakor razu-mno izdajanje. Toda, gospodje, v tem oddelku proračuna se mi vse zdi, da se ni kaj prida varčevalo, vsaj na eni strani ne.

Prvo poglavje vrhovne uprave — kako visoko to doni! — obsega oddelke o kralju, o kroni. Gospo-dje, jaz načeloma ne morem glaso-vati za proračun in za oddelke proračuna, ki je zgrajen na siste-mu monarhije. Dva glavna razlo-ga, gospodje, imam, da se ne mo-rem strinjati z idejo monarhije. Eden je splošno političen, drugi pa je specialen razlog naše stranke.

Proti monarizmu.

Jaz sem socialist. Jaz verujem v socializem. Mislim, da je ediuo socializem sposoben rešiti družbo. (Medklic: Nič drugega ne!) Nič drugega ne. Če bi mogel verjeti v kaj drugega, ne bi bil socialist. Ker verujem, da je le socializem sposoben ustvariti gospodarski si-stem pravice in pravičnosti, in ker mislim, da je le na podlagi gospodarske in socialne pravično-sti mogoča tudi politična pravič-nost, ne morem verjeti v noben drug socialen sistem, kot v tisto-ga, ki je obsežen v socializmu, in sicer v znanstvenem socializmu, ki se ne sme zamenjavati s vsako-vratnimi eksperimenti, naj se pri-kazujejo pod kakršnimikoli imeni.

Sistem socializma se že zaradi tega ne more realizirati v monar-hiji, ker predstavlja monarhija sama socialno, gospodarsko in po-litično neenakost prvega reda. (Valerijan Pribešević: Branting glasu-je za proračun.) Branting, gospod Valerijan, če je še treba, da hodimo na Švedsko, sprejema dolžnost, če mu da narod tako ve-čino, ki mu nalaga dolžnost vlada-nja. Toda če greva ta hip telegra-firani Branting in vprašati, ali je za monarhijo ali za republiko, sem popolnoma prepričan, da dobi-te od njega enak odgovor, kakor od mene.

Monarhija je zlo na smrtaj . . .

Gospodje, monarhija je škodli-va — ne zaradi vladarjeve osebe. Vladar je lahko najidealnejši člo-vek. Lahko je, seveda pa ni treba, da bi bil. Zakaj priznati mi boste, da nam je zgodovina dala dovolj zgledov slabih in zelo škodljivih vladarjev. In zdi se mi, da ni tre-ba hoditi daleč, zakaj če prelistate zgodovino same Srbije, vidite, da najdete tudi v tej zgodovini la-hko zgleda zelo različnih vladar-jev: vladarjev, o katerih je narod imel zelo različne sodbe in za-kaj rimi je zelo različno postopal. Pri-zavam pa, da je tudi zelo idealen človek lahko monarh, le da pima-mo nobene garancije za to, da bo res dober. Te garancije nimamo niti po zakonu dedičnosti, ker je tudi to znano, da so zelo dobri o-četje že imeli zelo slabe sinove in včasih še slabše vnuke. Nikakršne garancije torej ni za to. (Medklic: Zakon dedičnosti.) Zakon dedič-nosti je tukaj malo čuden. Včasih je govorilo, da jabolko ne pade daleč od debila. Toda precej čudno je, da so večinoma najgenialnejši ljudje imeli zelo neznačne sinove. In še dobro je, če so le neznačni, če niso še kaj velike slabšega.

Toda gospodje, ni le kraljeva osebnost tisto, kar je lahko zlo v monarhiji, zakaj kakor sem dejal, bi bila osebnost lahko tudi dobra; toda ves sistem, ki je v monarhiji neizogiben, sistem, ki se začneja kot majhna kal, ampak se mora razvijati do vse večjih dimenzij, sistem, ki je nastal v vsaki monar-hijski državi in se je v vsaki monar-hijski državi razvil do skrajnih me-ja, sistem, ki se sploh ne more pre-pričati tam, kjer je monarhija, si-

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-39 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbori

UPRAVNI ODESK:
Predsednik Vincent Calhoun, podpredsednik Andrew Vidick, R. F. D. 7, Box 52, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blga Novak, gl. Magnajski John Vagrich, urednik glasila Jelo Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

FOROYNI ODESK:
John Underwood, predsednik, 406 W. May St., Springfield, Ill., Martin Zelenkhar, Box 278, Northampton, Ohio, Fred A. Vidok, Box 672, Ely, Minn., John Terrell, Box 161, Lawrence, Pa., John Garlick, 414 W. May St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODESK:
OSREDNJE OKROŽJE: Blga Novak, predsednik, 2657-39 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambroski, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: John Grodzki, 14621 Pepper Ave., Cleveland, O.

Anton Sclar, Box 104, Green, Kans., ex Jugoslad, Max Mare, Box 186, Buhl, Minn., ex sovorenopad, Mily Zupel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbori:

Frank Zalta, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Samrak, 5800 Prester Ave., Cleveland, O., William Sitter, 5906 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Zdravstveni odbor:

Predsednik: Frank Alci, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Joško Ovan, 3539 W. 26th St., Chicago, Ill.

Joe Shuk, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6302 St. Clair Ave., Cleveland, O.

POZOR! — Korrespondenca s gl. odborki, ki deluje v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posla gl. predstavnika so naslovljeni Predsedniku S. N. P. J., 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVJE: Bolniške taj-nitve S. N. P. J., 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote volbe so naslovljeni Tajniku S. N. P. J., 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI so pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse priobče glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru so naj pošiljajo Frank Zalta, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornji.

Val priobči na gl. pospni odsek so naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 406 W. May St., Springfield, Ill.

Val dopis in drugi spisi, nanašajoči, oglaš, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-39 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

stem, ki obsega ustvarjanje dvor-skih klik in kamaril, sistem, ki za-hleva, da se ne jemlje v obzir le vladarjevo mišljenje, ampak tudi mišljenje cele družbe oseb, ki so v zvezi z dvorom in v vladarjem, si-stem, ki korpumpira vsako politiko in ki privede prej ali slej vsako monarhično deželo do propada. (Dalje prihodnjik.)

Irski vodja je bil zastrupljen?

Dublin, 1. sept. — V Dublinu se širi razburljiva govorica, da Arthur Griffith, predsednik irske zbornice, ki je umrl pred tremi tedni, ni umrl naravne smrti, temveč da je bil zastrupljen. Govori se tudi, da bo njegovo truplo mogoče izkopano in preiskano. Guerilske praske med svobodno-državci in republikani se nadalju-jejo.

PISMA NA POŠTI

V Chicagu imajo sledeči rojaki: Budrevic John št. 914, Husich Geo. št. 949, Jancovic Josef, št. 952, Jakale Josef, št. 959, Kopen Ana, št. 968 in Novak Jofefina, št. 1007. Pisma dobiš na glavni pošti pri Lobby s Adams ceste. Poleg tekoče številke je treba tu-di navesti kraj, odkod pismo pri-šakuje.

Kalifornijski filozof je izjavil upanje, da bo po smrti zopet po-stal človek. Če bo imel na izbiro, se bo dal ustvariti pol za Irci in pol žida, "kajti", je rekel, "Iree je tako dolgo srečen, do-kler ima dolar, Hebrejce pa ga ima vedno."

RAD BI IZVEDEL

za naslov John Mehčina. Ako kdo ve zanj, naj mi to naznani, za kar bom zelo hvalečen, ako hode sam štital te vrstice, naj se takoj pri-glas ob enim tudi prosim, da mi naznani naslov onega mladeniča, ki ga je k meni poslal sem v Co-raopolis, sicer bom prisiljen dru-gače postopati in naznaniti zakaj ga iščem. Joe Fabec, R. F. D. Box 175 e. Coraopolis, Pa. (Adv.)

FARME NA PRODAJ.

Želim naznaniti, da so tu far-me za prodati in če kdo želi kupiti farmo, naj mi piše ali pa naj kar sam pride sem ogledati prostor, kjer je več farm na prodaj in so razne velikosti in cene od \$3000 naprej. Kupce se sedaj najlepše prepriča, da vidi kaj kupi, ko vidi kaj vse tu raste in obrodi. Pišite na naslov: Frank Trinkhaus, R. D. 1, Fly Creek, Na. Y. (Adv.)

Za kuhanje piva doma

Imamo v zalogi sira, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poiskate in se prepričate, da je doma pri nas, kuhanje vedno le najboljši in naj-jeznejši. Dobiti je tudi šbirko sodov, steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po po-šti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladničarjem in v pro-dajalnicah ležninah damo primeren po-pust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

ISOBEN ŠENSKO

za držanje ljudi na hrani (Board-ing House), sprejme za Hrvatica ali Slovenka v starosti od 30 do 35 let. Plača po dogovoru. Ako katero veselito delo, naj se pri-javi takoj pismeno na naslov: M. To. Box 24, Maynard, Ohio. (Bel-mont Co.) (Adv.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Julija 31-22), pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite je pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstav-ljen, kar ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavi-ljen, vsoled napačnega naslo-va, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi dru-štveni tajniki in drugi za-stopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago je za leto \$6.50, pol leta \$3.25.

Za Evropo stane za pol le-ta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

Kadar mislite na stari kraj, mislite na

slovenske banke

ZAKRAJSEK & ČEŠARK

70—9th Ave., New York City.

Ona polija denar v stari kraj

potem lastnih direktnih avto-s pošto in zanesljivimi ban-kami.

prodaja poročilne listne za vse važne prekomorske linije za potovanje v stari kraj in od tam sem,

izdeluje letuje za dohove oseb in starega kraja in druge no-tarske listine.

Za nadaljna pojasnila se obr-nite na zgornj navedeni na-slov.

Postrežba točno in solidna.

Frank Heller:

Blagajna velikega vojvode.

Roman.

iz švedščine preložil F. J. — o.

(Dalje.)

Molk in tišina sta sledila temu razgovoru; ona je sedela na divanu, gledala pred se... rekla ni ničesar. V Filipovih možganih pa, kjer so že poprej vrvele misli in se vrstila neodgovorna vprašanja, je pa kar bučelo. Kaj naj stori v tem novem a obenem najbolj čudnem delu svoje nerazumljive prigode? Ali naj odkloni, ako bi ga prosila, da jo vzame seboj na krov "Storkije"? Ali more prevzeti odgovornost, potovati z neznan damo v deželo, kjer beši revolucija? Zakaj hoče na vsak način potovati v to deželo? Z drugimi besedami: Kdo je prav za prav ta dama? Iskral si je zopet odgovora na svoje vprašanje, motril jo je tako ostro, da je ona to opazila, zardela in se začela nervozno premikati po divanu. Filip se svojih nediskretnih pogledov v svoji zamišljenosti ni niti zavedel, ko je opazil njeno nervoznost, je v zadregi pogledal skozi okno... Zunaj ni našel prav ničesar, kar bi ga moglo le za trenutek zanimati, zato je pogledal na pisalno mizo, ki je stala poleg okna... kar pa je tu videl ga je tako začudilo... da ni mogel zatretni napolglasnega vzklika začudenja. Na mizi je stala naslonjena brez okvirja fotografija njemu neznanega gospoda... in to ga je tako začudilo, da je začuden vzkliknil.

Hitro se je obrnil k svoji spremljevalki, pokazal z roko na sliko in smeje šepel:

"Madame, ali je to gospod Jakob?"

"Stresla se je, prekinila je svoje misli in ga ježno pogledala:

"Jakob? Kako morete staviti — oprostite — tako neumno vprašanje? Kako si morete misliti, da bom razstavljala na svoji pisalni mizi slike svojega sočestja? To je moj brat Mihajlo!"

Sedaj je videl Filip ravnotako dobro kot ona sama, da slika ni Jakoba fotografija... Kajti v

onem hipu, ko je zagledal fotografijo je spoznal tudi original: Njegovo vprašanje je bilo le polizkus, kako bi mogel vendarle ujeti svoje tajinstveno spremljevalko. In čudež vseh čudežev... vjela se je v nastavljenost pastí Razkrila mu je nehotne del, tajne, ki jo je dosegel tako pazno varovala.

Slika na pisalni mizi je torej slika njenega brata Mihajla. Filip sedaj v tili sobi, je bil mož, toda tako gotovo, kot je stal ki ga je videl na sliki prav on, mož, ki ga je videl pri svojem odhodu iz Pariza na lyonskem kolodvoru. Oni isti mož, ki je opazoval, ali bo mlada dama odpotovala, ki je pa ni spoznal, bil je ravno isti mož, ki je mučil že dvajset dni Filipove možgane. Torej ta človek je njen brat!

Njen brat... ime mu je Mihajlo... Toda vraga, kje je Filip? Je videl tega prokletega Mihajla? Ravno tako gotovo, kot je sedaj poznal Filip slika na mizi, isto tako gotovo je videl, da je še pred lyonskim kolodvorom videl neke in nekdaj ta obraz!

Mihajlo... kje? Naenkrat je pa Filip naredil skok vreden rdečekožega indijanca, ne pa londonskega profesorja... njegova doždevna soproga, ga je samo začudeno opazovala.

Heureka, heureka! Zdaj ga ima, zdaj ve vse... zdaj ve, kdo je ta Mihajlo, kje ga je videl in kdaj...

Hamburg, januarska noč 1909. Nočna kavarna Papillotte de Nuit!

Torej ta Mihajlo, čegar slika stoji na njeni pisalni mizi je oni napol nori možakar, ki ga je našel Filip leta 1909. v Hamburgu, s katerim je doživel tako čudne prigode, ki ga je nagradil tako čudovito kot v kaki pravljici — torej ta Mihajlo je njen brat... kaj je pa potem ona?

To vprašanje je končalo Filipov indijanski skok! Njegove ustnice, ki so hotele nekaj zakričati, so se hitro zaprle, zgrudil se je molče na stol, kot da ga je njegovo odkritje tako utrudilo... na pol je ležal v naslonjaču in s spoštovanjem motril svojo spremljevalko.

Ko je videla njegove indijanske skoke, vredne vsakega akrobata iz cirkusa, se je predramila iz svojih misli in ga preplašeno

motrila — stegnula je roke proti zvoncu...

Filip je spoznal njeno namero in hitro rekel:

"Oprostite madame, ti nesrečni in strašni bodljaji v križu... Moral sem se prehladiti. Prosim oprostite jaz... jaz..."

"Ali dobite večkrat take napade?"

"Ne... ne... jako redko — ravno sem vas hotel nekaj vprašati, ko me je prišlo..."

"Kaj ste me hoteli vprašati?"

"Ali se hočete še nadalje zapirati in prepuštili zaščiti profesorja Pelotarda? Mislil namreč... ali hočete še vedno odpotovati na Minoroko? Mislil, da vam ni treba še posebej omenjati, da vam je moja jahta ravno tako kot vse, kar imam, vedno in povsod na razpolago."

Njen nemir je hitro izginil... kakor se je bil prej hitro pojavil. Njeno obličje je zasijalo kot jasno letno nebo — in s hvalečnim pogledom in smehljajem ga je opazovala...

"Preveč, preveč ste dobri... Niti upala si nisem... bala sem se, da zavrnete... da me odbijete kot neprijeten privesek — toda — toda..."

Prekinil jo je z uljudnim poklonom.

"Preveč poklonov mi delate, madame! Saj vendar samo po sebi razumljivo, da vam stavi vse na razpolago — kar bi storil že prej, toda mislil sem na tri stvari, potem je pa prišel naenkrat ta popadek v križu..."

"Kakšne tri stvari?"

"Najprej: Revolucija na Minoroki in neka dama..."

"Revolucija na Minoroki? Jaz sem že videla druge revolucije..."

Naenkrat je utihnila... a Filip je naredil v utihnilih velik korak naprej. Pomagal ji je iz zadrege in rekel:

"Drugi bomo imeli nocoj slabo vreme!"

"Nič ne da! Navajena sem na morake vožnje!"

"Toliko boljše! Tretjič: Na krovu ne bova sama!"

Ko je slišala te besede, se je nekoliko vznemirila.

"Ne sama? Kako? Jaz sem mislila res na trust, kakor ste mi sami rekli!"

"Tako je tudi bilo; toda pred pol ure sta me obiskala dva gos-

pada, ki imata ravno tako tehtne razloge, da prideta kar najprej na Minoroko, kot jaz sam, in sta me prosila, da jih vzamem seboj. Ker nisem tako okruten in trdosrčen kot drugi kralji trustov, pristal sem, ker sem videl, da sta gospoda prava gentlemana."

"Kako se imenujeta, ako smem vprašati?"

"Graf Punta Hermosa in neki njegov star prijatelj senor Esteban. Gotovo imata na otoku kakšne privatne interese. Toda imeli boste kmalu priliko, da vidite in spoznate oba gospoda."

"Kako?"

"Povabil sem jih k večerji — in ako se ne protivite..."

Zamejala se je.

"Vi ste najljubšeživejši kralj trustov, ki bi si ga človek mogel predstavljati. Seveda se ne protivim! Toda ali sem vas dobro razumela: Vi potujete še nocoj?"

"Da, nocoj ob polenajstih, madame!"

"To mi poveste šele sedaj? Kako naj se pripravim?"

"Madame, omejite se le na najpotrebnejše; jahta ni velika; toda priljaga itak nimate veliko!"

Namignila in požugala mu je ter rekla:

"Pojdite vendar! Nekaj priljage pa vendarle imam! Sicer se moram pa tudi pripraviti za večerjo."

Mogoče bi se kdo drugi čudil, ko bi videl na nji tako naglo izpremembo, kako je njen obraz zažarel v radosti in veselju, ker sme in more na Minoroko; toda Filipu Collinu, ki je šel v svojo sobo in živžgal kot kanarček, se ni zdelo to prav nič čudno in novo.

Sedaj je vedel, kdo je njegova skrivnostna spremljevalka... da vedel je celo več... slučajno je izvedel, zakaj hoče potovati na Minoroko...

Ko je stopil Filip kakih pet minut pozneje v hotelsko predvorje, našel je tam grofa Punta Hermosa in Estebana, ki sta že čakala nanj. Smeje jih je pozdravil. Grof Punta Hermosa je vstal in mu šel par korakov nasproti... in Filip je presenečeno ugotovil, da grof malo šepa...

"Ali bi mogel govoriti z vami, gospod profesor?"

"Z veseljem sem vam na razpolago!" Stopila sta v kot pred dvorja, a Esteban je ostal na svojem sedežu. (Dalje prih.)

RAZNO.

Truplo v špiritu. — V francoski pokrajini Puy de Dona v dolini L'Aneca človek lahko vidi nekaj nenavadnega. To je truplo starega moža, ki je umrl leta 1885 in ga lahko že skozi štirideset let hodijo ogledovat potniki zastoj. Truplo izgleda še ravno tako kot je bilo leta 1885. Šip pokojnika v špiritu je arheolog in je svoječasno dobil od oblasti dovoljenje, da lahko da truplo svojega očeta v špiritu, da ga lahko ohrani nespremenjenega. Poleg pokojnika je vsa obleka, kakorino je nosil pred smrtjo in pokojnik sam je položen v krsti s steklenim pokrovom, katere je napolnjena z vinom duhom. Krsta je postavljena v mali občinski za to pripravljeni kapeli. Poznavalci pokojnika pravijo, da je njegov obraz še ravnotak kot je bil in sploh bi človek po opazovanju ne sodil drugače kot da ima pred sabo spečega starčka.

Prebilanski stroški v Moskvi. — Izdanem letopisu dr. Ledererja, ki piše o potovanju na vzhod. Med drugimi je tudi dal podatke glede prehranjevanja tujecev, ki potujejo skozi Moskvo. Stanovanja in sploh prenočišče je izvanredno težko dobiti. Tudi neznosno draga so stanovanja in stanje na stotisoče rubljev. Privatno trgovanje je prineslo v zadnjih mesecih v Rusijo čisto drugo življenje in Moskva je polna tujecev.

Italijanski Reno. Reka je sedaj kot nekaki Eldorado za Italijane, ki iščejo zakonsko ločitev. Ni manj kot 15 tisoč Italijanov je prišlo v Reko zadnjih 18 mesecev iskat ločitev. Zakonska ločitev, ki je ne dovoljuje italijanski zakon je prosta na Reki in nima ločeni par drugih sitnosti kot male stroške.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Železnice v Sloveniji in samostojna kmečka stranka.

Sledeči članek je izšel v kočevskem "Radikalu":

"Koncem junija ali začetkom julija smo dobili iz Beograda v Slovenijo pretresljivo vest, da je gospod minister Pucelj imenom kluba SKS stavil belgrijski vladi ultimatum: ali železnice Ljutomir-Prekurje, Rogatec-Krapina, Sevnica-St. Janž, Črnomelj-Verbovsko in v zadnji vrsti Kočevje-Severin iz stotimilijonskega posojila ali pa grede iz vlade in Beograda domov, enako Radičevcem. To da je minimalna zahteva samostojnih kmetov, od katere da ne odnehajo pod nobenim pogojem. Ali — ali! Cela Slovenija se je pod vtišom teh vesti vznemirila in videde že celo vrsto samih železniških prog, kako jih stressa SKS iz rokava, ki jih v resnici rabimo, lahko rečemo, prijetno vznemirila in zatunoloca zvešda Samostojnih se je še enkrat milo zalekotala na nebu, češ, mi smo edini, ki smo se tako energično zavzeli za življenjske gospodarske interese Slovenije, ne strahše se pri tem živovati za njen blagor tudi — svojih mandatorov. In bilo nas je mnogo, ki smo resno verjeli tej energični potezi Samostojnih in še energičnejšim besedam, in časopis, ki je Samostojne doleže vedno primerno ocenjevalo, je našlo za nje naenkrat simpatije, skoro občudovanje in v javnem nepoučenem mnenju Slovenije je jel pihljati za Samostojne nenavadno ugoden vetrič, ki ga je smotreno razpihoval belgrijski ministru Pucelju blizu stoječi dopisnik nekega uglednega ljubljanskega dnevnika. To je dobro vero dobrih Slovencev seveda utrdilo; v Beogradu so se jeli vsipati telegrami in deputacije gospodarskega in lokalnega značaja — vse je hotelo postati deležno zlatega dolarskega blagoslova, za katerega je zastavila SKS svojo politično avtoriteto, besedo in eksistenco.

Došedši v Beograd, pa so doživeli deputacije prvi tuš, videde, da "Samostojneži" za vse gorenje proge zahtevajo celih — pet milijonov dolarjev. Torej mesto pozitivnih konkretnih prog le še — številke, in sicer v primeri a programi najmanj za 50% preniške številke. Nato so zvedele, da je prekmurska proga zajamčena že po demokratih in da se računajo njeni stroški na okroglo dva milijona dolarjev. Koliko bi stale zahteve Samostojnih ni vedel nihče povedati, ker — ni nihče izračunal! Niti približno. Še dolgolet od Samostojnih zahtevanih prog ni bilo mogoče s sigurnostjo ugotoviti! In na tako "podprte" zahteve so stavili ultimatum! Med tem je do-

šla v Beograd deputacija Slovencev in Hrvatov iz obeh straní Kupele. Ta je povedala prizadetim da pot iz Kočevja na Severin-Vinico in Verbovsko ne pelje iz Slovenije k morju, ampak na Karlovec in Ogulin! Med tem se je zvedelo, da bi se Samostojni zadovoljili ev. tudi s tremi milijoni dolarjev — predstoječi fiasko Samostojnih je bil viden in deputacije so ogorčeno zapuščale Beograd — da Slovenci s tako taktiko v Beogradu ne bomo pridobili niti na ugledu niti ne železniških prog, je bilo jasno.

Klub Samostojnih je kmalu nato kapituliral ter ostal še nadalje v vladi. Na zunaj si je kril vsaj za silo pri nepoučenih svojih popotnikih s tem, da je od vseh zahtev ki jih je stavil ultimativno na vladu, prišlo v teskt zakona, da se progi Kočevje-Verbovsko in St. Janž-Sevnica zgradi — ob prihodnjem investicijskem posojilu Rogatec-Krapina pusti vlada lahko trasirati ako hoče. Črnomelj-Verbovsko se pa niti omenja ne, pač pa se da za že davno predvideno prekmursko progo kot zahtovo slovenskih demokratov (Dr. Kukovec) dva milijona dolarjev. "Samostojneži" niso torej dosegli drugega kot uspeh na papirju za obličje in — lažjo kapitulacijo.

Ta epizoda Samostojnih kaže, da ti ljudje nimajo nikakega gospodarskega programa za Slovenijo, ker se love na slučajih, pa tudi v vlado, v katero so vstopili, nebenega pozitivnega pakta glede Slovenije, ampak, da sede v vladi pač le za to, da so — notri. Love torej slušanje muhe in drobne in kot smo videli, tudi teh ne dovolj pripravljene. Odtod blamaže. Zato je to blamaže Slovencev. Pri tem iz obzirnosti puščamo vprašanje odprto, če je bilo faktično in lojalno pravilno, pasti svojim tovarišem na vladi na tak način v hrbet."

French Line
MITRA VOJNA V JUGOSLAVIJO
LA TOURNAI... Sept. 7
LA SAVOIE... Sept. 8
PARIS... Sept. 13
ROCHAMBEAU... Sept. 14

Iskrene želje — kabine so dve, štiri ali šest sob, individualni in kolektivni v vsaki sobi. Občudna, prostor na krovu, otroke, brivice, odprti pekarni na krovu, slava, francoska kuhinja, vino in pivo pristoje pri obedi, godba, plesne, koncertni govori, hrustaki in arabski jelek. To je najzanimljiva črna, ki prevaja Jugo-Slovanstvo.

Druga ima svojega tolnaša, ki govori vsaj šest jezikov. Gleda v vsemu v Jugo-Slovanstvo in tudi na potnike in prijazne. Je polnopravna agencija za prijazno dočakanje gostov in po na družbenem uradu.

FRENCH LINE
132 North Dearborn St., Chicago, Ill.
19 State Street New York

Jurkica Agićeva.

Fovest.

Hrvaško pisal Ka. Šandor-Gjalski.
Prevel Fr. Orel.

(Dalje.)

Nazadnje, lačna siročica, ni mogla drugače, nego da je poprosila za kosček in takoj stegnila roko proti kolačku. Mandica se je vstrajala za svoj kolač; ni zastoj čula, da so cigani tatovi, — in v tem strahu je popahnila Marico daleč od sebe, a revno, alabotno dete je zdrnilo ter se udarilo ob vogel klopi. Nastal je silen jok. Tako Marica kakor Mandica sta jokali. Jurkica je vse to zelo užalilo in prešla jej je dobra volja, ki se jej ni več povrnila.

XIV.

Po štirih imela je še dve uri ponavljalne šole. Tako je ob šestih izšla iz šole ter srečala Smiljanico. Ne bi se bila spoznala, da se nista srečala ravno pred razsvetljenim trgovino. On jo je pozdravil, pa hotel dalje. Vsaj tako se je doževalo. A Jurkica se je tako razveselila tega srečanja, da se je vstavila ter ga nekaj povprašala. Sama ni znala, kaj. Čutila je tako željo in potrebo, da bi govorila s njim. Zanimala se je zanj, kakor da ga pozna od Bog si ga vedi kedaj.

— Zakaj ste me vi danes obšli, ker se nisem nastanila pri Maleševićih? — je vprašala prostodušno. Kadar je govorila se Smiljanovicem, bilo jej je, kakor da govori s bratom.

— Ker sem prepričan, da bi vam bilo tam ugodno. Včeraj sem bil tam. Glavarevičovo sporočilo sem jim moral izročiti, — no — pa moram vam reči izredno ljubeznivi ljudje. Gospej je prav žal, da se niste naselili pri njih.

— Tudi meni je žal, — a — gospa Lisička mi je koleginja, — e — pa tudi sama ne znam, kako da sem se odločila tako, — in sedaj ni drugače. A vi me ne vprašujete ničesar, kako mi je kaj danes, — prvi dan svojega učiteljevanja? — proti njemu; a takoj je izpremenila obraz v resno. In ljubkim dražestnim nasmehom se je obrnila šaljiv izraz.

Košček pota jo je spremlil. Srečala nista nikogar. Vse je bilo tiho, gluho — tudi svetiljke so metale slabo, skoraj umazano svetlobo komaj na stebrišče svojega vnožja. Ravno je hotel Smiljanici posloviti se, ko je prišel mimo kancelist Najšković in se trikrat močno izkašljaj. Stopil je še bil nekoliko korakov dalje, kar se je naenkrat vrnil ter glasno pozdravil Smiljanico.

Smiljanici se je vznemirilo. Nasprotno pa Jurkica ni pripisovala temu nikake posebnosti.

— Kak čuden svet vam je to! — je dostavila v svojem vslednem razpoloženju. Smiljanici ni rekel ničesar; poklonil se jej, je odšel v drugo smer. Deklica pa je hitrimi koraki krenila proti domu. "Ali je čuden, — vsaj nekoliko korakov

je mogel še s menoj. Ali sodi, — da bi ne bilo prav! — A jaz sem ga uprav hotela vprašati — je prekinila misel, ne da bi si vedela raztolmčiti, zakaj? Občutila je, da jej je kri udarila v lice. Hotela ga je vprašati po graščaku Radmanoviću, za njegovo posestvo, njegovo družino, — pa da-li je res, da je zasnuvil Irmo Maleševićovo. To je pripovedovala danes Lisička pri kosilu — seveda tako, kakor da je Irma hotela zavesti graščaka. Jurkica ni poznala Maleševića, a ni verovala Lisički. Samo to se je povpraševala, kaka nenavadna žena mora biti ta, ki je navdušila takega človeka. Čutila se je nekako nezadovoljno, in Hanibal se jej ni več doževal tako zvršen, kakor si ga je predstavljala v svojih sanjah, vozeča se po železnici v Vilanj. Čutila se je pa temu dogodku, ko je tako mogočen plemenitaš in graščak hotel poročiti meščansko dekle. In vsaki-krat se jej na ustnicah zazibal lahek nasmeš in vsaki-krat je občutila neko zadovoljstvo. O vsem tem se je hotela razgovarjati se Smiljanovićem, zato jo je malec jezilo, da se je poslovil tako naglo.

Pred svojim stanovanjem pa je srečala Žuničo. Delal se je kakor da se čudi, da jo ob tem času srečuje na ulici, dasi je dobro vedel, da je bila dotlej v šoli.

— Kakšna sreča! — je vzkliknil presenečen. — Ravno sem želel vprašati vas, kako ste zadovoljni se svojo šolo? Ako bi česa potrebovali, izvolite se takoj obrniti samo do mene. Jaz se bom čutil srečnega, ako vam bom mogel vstreči s čim. Tako, lepa gospe!

Jurkici se je resnično zdelo nekoliko čudno, da je sedaj ob polsedmih zvečer in še na ulici, govoril o tem. A dobra in nedolžna, kakor je bila, ni sumila ničesar. Tolmačila si je to, kakor Žuničovo gorečnost v službovanju; saj jej je Lisička danes pripovedovala, da je zelo strog. Poleg tega jej je bilo znano, da je poročen, da ima lepo, dobro ženo. Lisička je sicer tako mimogrede omenila neko učiteljico Anko, radi katere je Stipičeva morala opustiti službo. A Jurkica ni pazno poslušala onega razgovora in niti sedaj se ga ni spominjala. Vstrajala pa se je, ko se je Žunič približal z glavo skoraž do ušesa ter jo z bolj tihim in nežnim glasom povabil na kratek sprehod, da bo, — tako je rekel, — užival mala nebesa, ako bo le nekaj trenutkov dlje v njeni družbi.

Jurkica se je naglo okrenila. Bilo jej je, kakor da jo je kača pisknila. Pa razlutila se je. Ponizano se je čutila, da more kedo tako govoriti z njo. A spomnila se je, kako zelo dober je bil Žunič doleže i njo, da jej je žel na roko radi plačila; prikrila je svojo jezo ter se izgovorila, da mora domov. Hitrejšimi koraki je stekla do doma.

Zunič je pa ostal še dolgo pred hišo.

Lisička je vprašala Jurkico s čudnim, na pol osuplim, na pol sarkastičnim nasmehom, da-li je tako dolgo trajala ponavljalna šola?

— O, ne, — je odvrnila priprosto, — srečala sem gospoda Smiljanica, pa sva se nekoliko porazgovorila.

(Dalje prihodnj.)